

stubbar uttaneftir

Einki endaligt úrslit

ST-aðalskrivarin, Kurt Waldheim, hevði fyrri í vikuni samráðingar við israelskar leiðarar um Miðeystur. Samstundis vóru eingin tekin til, at Sýrland, sum Kurt Waldheim vitjaði seinasta vikuskifti, vildi ganga við til at leingja heimildina hjá ST-hermonnum á Golan-fjallinum. Heimildin er úti í morgin.

Aftan á samráðingar við israelska uttanríkisráðharran, Yigal Allon, segði Kurt Waldheim við tíðindamenn, at tað enn var ov tíðliga at siga nakað, um heimildin hjá ST-hermonnum verður framlongd við einum ári.

Surinam fær sjálvstýri

Eftir at hava verið hollenskt hjáland í meiri enn 300 ár, fekk Surinam í Suðuramerika sjálvstýri um dagarnar.

Surinam (fyrir hollenskt Guyana) umfatar eisini oyggjarnar Tær Smáu Antillurnar, og samlaða fólkatalið í landinum er 400.000. Landið hevur í veruleikanum havt sjálvstýri í fleiri ár, tí hollenska upplýggingin í innanhýsis viðurskipti hevur verið nógv avmarkað í seinastuni.

Calley hjálpir Wallace

Fyrirverandi loytnanturin, William Calley — kendur frá hóðráðunum í My Lai í 1968 — hevur avgjørt at styðja George Wallace til forsetavalið í USA næsta ár. Ein limur í valnevndini hjá Wallace sigur, at teir meira Calley sum ein nýggjan mann. Calley varð dómur til 10 ára fongsulsrevsing í 1971.

Fangauppreistur í New York

Fleiri hundrad fangar gjørdur mánadagin uppreistur í einum fongsli í New York og tóku fimm fangavörðar til gjóslar. Hetta hendi aftan á úrsitleysar samráðingar við fongsulsmyndugleikarnar um frægari viðurskipti í fongdinum.

Trý samráðingar-umfør í Kina

Tað er ætlanin at hava í minsta lagi trý samráðingar-umfør við kinesisku leiðararnar undir fyra daga vitjanini hjá amerikanska forsetanum, Gerald Ford, í Peking í næstu viku, siga vælviðandi keldur í USA.

Samráðingarnar verða frá kinesiskari síðu leiddar av varaforsetisráðharranum, Teng Hsiao Ping, sum verður sagdur at vera tann hægsti politiski leiðarin í Kina í løtuni.

Vil skiljast

Rock-stjornan, Gregg Allman Friday, hevur boðað einum dómstóli frá, at hann ynskir at skiljast frá konu

sinari, Cher. Henda myndin varð tikin bert átta dagar eftir brúdleyp teirra, meðan framtíðin tóktist ljós og góð. Tann 9. dagin kom illstøða millum hjúnarfelagarnar, men tað lagaði seg seinni. Hjúnarlagið hevur vart í fyra mánaðir.

Kina vil hava vietnamesiskar oyggjar

Eitt dagblað í Peking skrivði í vikuni, at Kina eigur at fáa allar oyggjarnar í suðurkinesiska havinum, sum landið hevur rættindi til. Við hesum er gjørd ein roynd til tess at spjæða tey bæði vietnamesisku rikini, sum nú eru við at finna hvørt annað af. Eisini hevði greinin boð til Moskva, siga eygleiðarar.

I greinini verður serligur dentur lagdur á kinesiska kravið til Spratley-oyggjabolkin millum Suðurvietnam og Borneo í suðurkinesiska havinum. Blaðið kallar havið eitt heilagt hav.

Bretsk flogfór í toskakríggið

Bretska stjórnin hevur avgjørt at senda flogfór til Íslands at flúgva uppi yvir bretsku trolarunum, sum veiða innan fyri 200 fjórðingamarkið, og íslensku verjuskipunum har á leið.

Samstundis hevur íslenska stjórnin noktað bretum at flúgva uppi yvir íslenskum landaeki. Íslendski samferðslumálaráðharrin, Halldur Siguðsson, segði mikudagin, at tiltøkini imóti bretum fara at herðast. Hann nevndi, at bretsk hjálparskip fara móguliga ikki at fáa loyvi at koma inn í íslenskar havnir. Um diplomatiske sambandið við Bretland segði samferðslumálaráðharrin, at stjórnin umhugsar at taka sendimann sín í London heim.

Jens Pauli Heinesen og forlagsútgáva — at skriva tungt og bókaummæli

Fyri stuttum hevði SOSIALURIN eina áhugaverða samroðu við Jens Paula Heinesen, rithøvunda. Samroðan avdúkaði m.a. hvussu tilvildarlaga mentunarpolitikkur verður rikin í Føroyum. Men mest snúði hon seg um støðu og royndir hjá Jens Paula sjálvum. Vónandi góvu orðini fólk og ikki minst politikkarum nakað til eftirtektar.

Tað vóru serliga tvey fyrbrigdi, eg gav mær far um. At hansara bókur verða so lítið seldar («Fræmir eitur ormurin» er einans seld í 500 eintøkum, og tað er hampiligt eftir føroyskum viðurskiptum). Sjálfur heldur Jens Pauli, at ein tann stóra grundin til ta ikki stóru seluna er, at bókhandlarnir gera ov lítið burtur úr at selja føroyskar bókur.

Hitt, eg hefti meg við, er, tá hann sigur: «Fólk halda kanska, at eg skrivi ov tungt»... og seinni: «Upp á spurningin, um hann so fer at leggja seg eftir at skriva tað, ið fólk vil hava, sigur hann: — Eg skrivi tað, sum mær lystir, tí ella er tað ikki mín list. Tað ber ikki til at skriva upp á »bestilling«. SO hevði alt steðgað upp, og eg hevði ikki kunna tað».

Er tað rætt, at bókhandlarnir ikki leggja seg eftir at selja føroyskar bókur, er tað skammiligt. Men hvussu er tað við förløgum. Hetta nertir Jens Pauli eisini við. Best dæmar honum, at rithøvundar sjálfir geva bókur sínar út. Eisini leggur hann afturat, at hann er ikki sølu-maður, og tað so langt ifrá, og heldur at tað er nóg mikið, at hann skrivur bókur og letur bókhandlunum tær at selja.

Tað skuldi ein eisini trúð. Men tað tykist, sum støðan er í dag, má rithøvundin, ið sjálfur vil geva bókur sínar út, eisini rokna at hava stríð við selu og mögulega peningaligum halli — ella øvugt.

I Føroyum hava vit ikki nakað ríkt og vittervandi bókaforlag. (Uttan Bókagarður, sum meira fæst við útgávu av gomlum bókum enn av nýggjum, men lat meg ginki siga um hann, tí tað er ikki, tí at skilja, hvat er Bókagarður, og hvat er Varðin). Hetta vil, sum Jens Pauli sigur, føra til sensur. Og tað er púra rætt — tað sum loysir seg, er eitt handelsligt forlag sinnað geva út, meðan avrikið, ið kanska ikki selist, verður blakað aftur í skortin á guldinum.

Men onkur lo, sn má finna millum hesar báðar hættirnar fyri bókaútgávu. Heilt at forkasta forlagsútgávu kann ikki vera nakað framtíð. Eitt bókaforlag hevur ikki fyrinevni at vera komerselt. Rithøvundar, áhugaði og onnur, ið hava hug at fáast við slíkt, kundu tikið seg saman og miðvist skipað fyri útgávu av bókum og øðrum lesnaði: eitt forlag, sum hevur til

endamáli at klára útgávuna til minst mógulega kostnað, men tó so at tað figgarliga ber seg.

I Føroyum eru fleiri smá förløg, ið av og á geva bókur út, men lítið megna afturimóti einum móguligum vælskipaðum forlagi. Eitt forlag, ið dagliga fæst við bókaútgávu og er samskipað við prenting, innbinding og marknaðin, vil í nógvum førum koma at arbeiða meira rationelt, enn hvat ein einstakur eprsonur kann megna.

Oivað liggja mong handritini í skuffum, tí fólk hætta sær ikki at fara undir útgávu á egnum

Heldur ikki munnu føroyingar lesa minni enn onnur fólkasleg. Ein grundin má so vera hon, at teir fáast nógv við annan lesnað, tí ikki er tað lítið úrval, blaðsøurnar hava av lættari undirhaldslesnaði. Og ikki er tað smávægis, tær selja. Mong cow-boybókin verður óivað seld í minst 500 eintøkum og saman við teimum nógv annað kommersielt lort.

Rætt hevur Jens Pauli, tá hann sigur, at fólk halda hann skriva tungt. Eingin ivi um, at tað er ein av orsökunum til, at hann verður alt ov lítið lisin. Men júst her haldi eg, at tvey ting verða blandað saman, tá hetta við at skriva tungt, og so tað at skriva upp á »bestilling« kemur fram í samrøðuni. Sjálvandi skal ein rithøvundur skriva, sum honum lystir, og sumleiðis ein listamaður mála, sum honum lystir. Ella er tað ikki egin list, ið Jens Pauli sigur.

Men eitt er at skriva lættlesiligt (ikki tungt). Eitt annað er at skriva upp á »bestilling« — tað sum lesarin vil hava. Ikki trúgvi eg, at tað broytir listina ella minkar um virðið av henni, um ein rithøvundur leggur seg eftir at nýta eitt lætt mál, ið fólk dæmar at lesa og ikki brúkar krayonskan leiðaramálburð.

Ikki skuldi tað verið torført hjá Jens Paula, ið i nógvar mátar hevur ein hepan penn, stórt orðarval og nógvar sigandi vendingar, at skriva lættari, skriva meira kontant og ikki so ólukkálaga bronglut, sum hann og so mangur annar skrivandi føroyingur ger.

Aftan á samrøðuna í SOSIALURINUM hevur Jens Pauli havt eina grein í Dagblaðnum, «Hvi er tógn í skaldsliga hesnagarðinum?» Hann visir í hesi grein á, hvussu lítið tað almenna stuðlar rithøvundar og bókmentir í heila takið. Eg kann ikki siga annað enn, at tað er syrgiligt, hvussu lítil virðing tað almenna hevur fyri hesum týðandi tátt fyri eitt og hvørt samfelag. At hetta hvessir pennin er ikki lagið.

Nú um dagarnar kom ein bók út í Danmark av unga rithøvundinum Christian Kampmann. Hetta er fjórða bindið í eini familju-skaldsøgu. Vit kunnu nú samanbera hetta fyrbrigdi við tað føroyska, tá ein bók kemur út.

Fyri langari tíð síðani vita øll um bókina, ella hava havt móguleika til tað. Blað hava umtalað hana frammanundan. Útvarpið hevur havt onkra viðmerking. Forlagið hevur reklamerað. Bókhandlar hava í sýnisgluggum plakat við bók og rithøvunda o. s. fr. Tú kanst ikki lata vera við at bita merki í tað

Í dag:

Jóhan Mortensen

forlagi. Her kann eitt forlag, ið ikki hevur peningaligt endamáli, koma væl við. Harafturat hevur eitt forlag betri móguleika at gera vart við seg við upplýsingum og tilikum.

Sola og lesnaður. Tungt skrivningarlag og tað at skriva upp á »bestilling«.

At »Fræmir eitur ormurin« ikki er seld í meira enn 500 eintøkum er lagið, tí bókin er væl dámd. Og fantastiskt ljóðar tað, at seinasta bókin hjá Jens Paula Heinesen, »Gamansleikur«, er ikki seld í meira enn í einum 200 eintøkum. Hetta er kanska eitt prógv um, hvussu lítlan ans føroyingar hava fyri egna skaldskapi sínum — ella hvussu lágt mentunarlaga stodið liggur. Ella viðkemur Jens Pauli ikki føroyingnum? Tað síðsta trúgvi eg einki uppá. Eftir minum tykki er hann røtforoyiskur og appellerar til føroyingin. I hvussu er í sínum fyrstu skald- og stuttsegum. At hann síðan hevur fingið eitt víðari perspektiv í skaldskapin er nakað annað.